

Υπόθεση C-83/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

8 Φεβρουαρίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de Primera Instancia n.º 5 de Cartagena (Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

11 Ιανουαρίου 2022

Ενάγων:

RTG

Εναγομένη:

Tuk Tuk Travel, S. L.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Οργανωμένο ταξίδι – Απόφαση του ταξιδιώτη να ακυρώσει το ταξίδι του λόγω φόβου για τη διασπορά του COVID-19 στην Ασία – Αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις – Πλήρης επιστροφή όλων των ποσών που έχουν καταβληθεί για το ταξίδι

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως περί κύρους και περί ερμηνείας – Άρθρο 5 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 – Ελάχιστες πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται στον ταξιδιώτη – Κύρος υπό το πρίσμα των άρθρων 114, παράγραφος 3, και 169, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ – Εθνικές αρχές της διαθέσεως και της αντιστοιχίας – Συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης

Προδικαστικά ερωτήματα

1.- Προσκρούει στο άρθρο 169, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο α', και στο άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το άρθρο 5 της οδηγίας 2015/2302, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, δεδομένου ότι το άρθρο αυτό δεν περιλαμβάνει μεταξύ των πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται στον ταξιδιώτη πριν από τη σύναψη της σύμβασης το δικαίωμα που του αναγνωρίζει το άρθρο 12 της οδηγίας περί καταγγελίας της σύμβασης πριν από την έναρξη του πακέτου με πλήρη επιστροφή του ποσού που έχει καταβάλει σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου;

2.- Απαγορεύουν τα άρθρα 114 και 169 ΣΛΕΕ, καθώς και το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2302, την εφαρμογή των αρχών της διαθέσεως και της αντιστοιχίας που διακηρύσσονται στα άρθρα 216 και 218, παράγραφος 1, του Ley de Enjuiciamiento Civil (κώδικα πολιτικής δικονομίας), όταν οι δικονομικές αυτές αρχές εμποδίζουν την πλήρη προστασία του ενάγοντος καταναλωτή;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

- Άρθρο 114, παράγραφοι 1, 3 και 4, και άρθρο 169, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ.
- Οδηγία (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, αιτιολογική σκέψη 31 και άρθρα 3, σημείο 12, 5, 6, 8 και 12.
- Σύσταση (ΕΕ) 2020/648 της Επιτροπής, της 13ης Μαΐου 2020, σχετικά με τα κουπόνια που προσφέρονται σε επιβάτες και ταξιδιώτες ως εναλλακτική δυνατότητα αντί της επιστροφής εξόδων για ματαιωθείσες υπηρεσίες οργανωμένων ταξιδιών και μεταφορών στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

- Texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (ενοποιημένο κείμενο του γενικού νόμου περί προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών), άρθρα 153, 156 και 160.

Τα άρθρα αυτά μεταφέρουν σχεδόν επί λέξει στο ισπανικό δίκαιο τις διατάξεις των άρθρων 5, 6, 8 και 12 της οδηγίας 2015/2302.

- Ley de Enjuiciamiento Civil (κώδικας πολιτικής δικονομίας, στο εξής: LEC)

Άρθρο 216: «Τα πολιτικά δικαστήρια αποφασίζουν βάσει των πραγματικών περιστατικών που προτάθηκαν, των αποδείξεων που προσκομίστηκαν και των αιτημάτων που υποβλήθηκαν από τους διαδίκους, εκτός αν ο νόμος προβλέπει διαφορετικά σε ειδικές περιπτώσεις».

Άρθρο 218: «1. Οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να είναι σαφείς και ακριβείς και να αντιστοιχούν στα αιτήματα και τις λοιπές αξιώσεις των διαδίκων που έχουν προβληθεί εγκαίρως κατά τη διάρκεια της δίκης. Περιέχουν τις δηλώσεις τις οποίες ζητούν οι διάδικοι, δέχονται τα αιτήματα κατά του εναγομένου ή απαλλάσσουν τον εναγόμενο και αποφαινόμενοι επί όλων των επίδικων ζητημάτων που αποτέλεσαν αντικείμενο της διαδικασίας.

Το δικαστήριο, χωρίς να παρεκκλίνει από το αντικείμενο της αγωγής κάνοντας δεκτά πραγματικά ή νομικά στοιχεία διαφορετικά από εκείνα τα οποία προέβλεπαν οι διάδικοι, αποφαινόμενοι βάσει των κανόνων που έχουν εφαρμογή επί της υποθέσεως, ακόμα και αν οι διάδικοι δεν παρέθεσαν ή επικαλέστηκαν τους κανόνες αυτούς κατά τρόπο ορθό.

Άρθρο 412: «1. Αφ' ης στιγμής το αντικείμενο της δίκης έχει καθοριστεί με την αγωγή, το υπόμνημα αντικρούσεως και, ενδεχομένως, με την ανταγωγή, οι διάδικοι δεν μπορούν κατόπιν να μεταβάλουν το αντικείμενο αυτό».

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Στις 10 Οκτωβρίου 2019 ο ενάγων αποφάσισε να συνάψει με την εναγομένη Tuk Tuk Travel S.L., οργανωμένο ταξίδι για δύο άτομα στο Βιετνάμ και στην Καμπότζη, με αναχώρηση από τη Μαδρίτη στις 8 Μαρτίου 2020 και επιστροφή στις 24 Μαρτίου 2020.
- 2 Κατά τον χρόνο υπογραφής της σύμβασης ο ενάγων κατέβαλε 2 402 ευρώ, ενώ το συνολικό ποσό του ταξιδιού ανερχόταν σε 5 208 ευρώ. Οι γενικοί όροι της σύμβασης πληροφορούσαν σχετικά με τη δυνατότητα «ακύρωσης του πακέτου πριν από την έναρξή του έναντι χρέωσης καταγγελίας». Δεν παρέχονταν πληροφορίες κατά τη σύναψη της σύμβασης ούτε πριν από αυτή σχετικά με τη δυνατότητα ακύρωσης σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου.
- 3 Στις 12 Φεβρουαρίου 2020 ο ενάγων ενημέρωσε την εναγομένη για την απόφασή του να μην πραγματοποιήσει το ταξίδι, λόγω της ανησυχίας του για την εξάπλωση

του κορονοϊού στην Ασία, και ζήτησε την επιστροφή του ποσού που κατέβαλε λόγω της μη πραγματοποίησης του ταξιδιού.

- 4 Η εναγομένη του απάντησε στις 14 Φεβρουαρίου 2020 ενημερώνοντάς τον για τις δαπάνες ακύρωσης καταλήγοντας ότι θα του επέστρεφε 81 ευρώ. Κατόπιν αλληλογραφίας μεταξύ του ενάγοντος και της εναγομένης, η τελευταία του γνωστοποίησε ότι θα του επέστρεφε τελικά 302 ευρώ.
- 5 Ο ενάγων αποφάσισε να ασκήσει αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Ζητεί την επιστροφή 1 500 ευρώ, αναγνωρίζοντας στο γραφείο ταξιδιών τη δυνατότητα να παρακρατήσει 600 ευρώ ως δαπάνες διαχείρισης.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Ο ενάγων ισχυρίζεται ότι η ακύρωση συνέβη σχεδόν ένα μήνα πριν από την έναρξη του πακέτου και ότι η απόφασή του οφειλόταν σε λόγο ανωτέρας βίας: στην ανησυχητική υγειονομική κατάσταση που επικρατούσε στην περιοχή όπου επρόκειτο να πραγματοποιηθεί το ταξίδι εξαιτίας του COVID-19.
- 7 Η εναγομένη ισχυρίζεται ότι κατά την ημερομηνία καταγγελίας της σύμβασης η απόφαση του ενάγοντος δεν ήταν δικαιολογημένη. Τον Φεβρουάριο 2020 διεξάγονταν κανονικά τα ταξίδια στις χώρες αυτές. Δεν συνέτρεχαν αναπόφευκτες ή έκτακτες περιστάσεις στον τόπο προορισμού κατά την ημερομηνία ακύρωσης του πακέτου, καθόσον δεν αποδεικνύεται ότι είχαν ληφθεί από τις αρχές της χώρας προέλευσης ή προορισμού συγκεκριμένα μέτρα που καθιστούσαν αδύνατη την πραγματοποίηση του πακέτου. Πρέπει να ληφθούν υπόψη οι πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ο ενάγων αποφάσισε να ακυρώσει το ταξίδι του. Ο ενάγων αποδέχθηκε τους γενικούς όρους της σύμβασης σχετικά με τις δαπάνες διαχείρισης (15 % της συνολικής αξίας του πακέτου), ενώ οι δαπάνες ακύρωσης είναι αυτές που επέβαλε καθένας από τους παρέχοντες υπηρεσίες. Εξάλλου, μη συνάπτοντας ασφάλιση ο ενάγων ανέλαβε τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης ακύρωσης.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 8 Κατά την αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2015/2302, «οι ταξιδιώτες [...] θα πρέπει [...] να έχουν το δικαίωμα να λύουν τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού χωρίς χρέωση καταγγελίας όταν αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου. Αυτό μπορεί να αφορά, για παράδειγμα, πόλεμο, άλλα σοβαρά προβλήματα ασφάλειας, όπως η τρομοκρατία, σημαντικούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία, όπως η εκδήλωση κρουσμάτων σοβαρής ασθένειας στον ταξιδιωτικό προορισμό, ή φυσικές καταστροφές όπως πλημμύρες, σεισμοί ή καιρικές συνθήκες που καθιστούν αδύνατη την ασφαλή μετάβαση στον προορισμό κατά τα συμφωνηθέντα στη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού».

- 9 Το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 ορίζει ότι «με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, ο ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου χωρίς την καταβολή οποιασδήποτε χρέωσης καταγγελίας σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή επηρεάζουν σημαντικά τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, ο ταξιδιώτης δικαιούται την πλήρη επιστροφή όλων των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο, αλλά δεν δικαιούται πρόσθετη αποζημίωση».
- 10 Εντούτοις, ούτε η οδηγία 2015/2302 ούτε η ισπανική νομοθεσία προβλέπουν ως ελάχιστο περιεχόμενο των πληροφοριών που πρέπει υποχρεωτικά να παρέχονται στον ταξιδιώτη τη δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, με δικαίωμα να ανακτήσει όλα τα ποσά που κατέβαλε και χωρίς καμία χρέωση καταγγελίας. Συνεπώς, ο ενάγων δεν γνώριζε, ούτε όταν γνωστοποίησε στην εναγομένη την απόφασή του να μην ταξιδέψει ούτε όταν άσκησε την αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου (στο οποίο παρίσταται χωρίς δικηγόρο), ότι θα μπορούσε να έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση και να του επιστραφεί το σύνολο των ποσών που κατέβαλε λόγω έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού, οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά το πακέτο.
- 11 Αφενός, τίθεται το ζήτημα αν οι κατ' ελάχιστον απαιτούμενες πληροφορίες που παρασχέθηκαν στον ενάγοντα σύμφωνα με την οδηγία 2015/2302 είναι ανεπαρκείς υπό το πρίσμα του άρθρου 169 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ. Με άλλα λόγια, κατά πόσον οι πληροφορίες που διέθετε ο ταξιδιώτης, οι οποίες παρασχέθηκαν σε συμμόρφωση προς την οδηγία, καθιστούν δυσχερέστερη την προάσπιση των νόμιμων δικαιωμάτων και συμφερόντων του ως ταξιδιώτη και δύναται να αποβούν ανεπαρκείς για την επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του ως καταναλωτή, πολλώ δε μάλλον σε μια τέτοια περίπτωση, κατά την οποία παρίσταται χωρίς δικηγόρο.
- 12 Αφετέρου, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον είναι δυνατόν, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, στην περίπτωση κατά την οποία αποδεικνύεται η σοβαρή κατάσταση λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων που επηρεάζουν σημαντικά τη διεξαγωγή του πακέτου, να διαταχθεί με δικαστική απόφαση η επιστροφή όλων των ποσών που έχουν καταβληθεί, επιπλέον όσων ζητήθηκαν με την αγωγή, πράγμα που προσκρούει σε βασική αρχή του ισπανικού δικονομικού δικαίου, την αρχή της αντιστοιχίας των δικαστικών αποφάσεων (άρθρο 218, παράγραφος 1, LEC). Συγκεκριμένα, η εφαρμογή του ισπανικού δικονομικού δικαίου απαγορεύει την επιδίκαση περισσότερων από όσα αποτέλεσαν αντικείμενο της αγωγής (εν προκειμένω τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα να μην επιστραφούν όλα τα ποσά), πράγμα το οποίο θα μπορούσε να εμποδίσει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή, ο οποίος, ως εκ τούτου, δεν θα χαίρει πλήρως της αυξημένης προστασίας που διασφαλίζει στους καταναλωτές η ΣΛΕΕ.

- 13 Αναφορικά με το τελευταίο αυτό ζήτημα, το Tribunal Supremo de España (Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας) υπέβαλε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως (υπόθεση C-869/19) σχετικά με το περιεχόμενο των εθνικών δικονομικών αρχών της διαθέσεως και της αντιστοιχίας. Στις 15 Ιουλίου 2021 ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του στην υπόθεση αυτή, κατά τις οποίες: «το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχει, υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, την έννοια ότι αντιτίθεται στην εφαρμογή των εθνικών δικονομικών αρχών της διαθέσεως, της αντιστοιχίας και της απαγορεύσεως της *reformatio in peius*, που εμποδίζουν το εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί εφέσεως ασκηθείσας από τράπεζα κατά αποφάσεως με την οποία περιορίζεται χρονικώς η επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως από τον καταναλωτή δυνάμει ρήτρας κατωτάτου ορίου επιτοκίου που κηρύχθηκε άκυρη, να διατάξει την πλήρη επιστροφή των εν λόγω αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών».